

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace

VÝZKUMNÁ ZPRÁVA

NEBEZPEČNÉ INTERNETOVÉ VÝZVY POHLEDEM ČESKÝCH DĚTÍ

Mgr. Pavla Střílková

Olomouc 2020

Nebezpečné výzvy pohledem českých dětí

(výzkumná zpráva)

© Pavla Střilková a Kamil Kopecký

Univerzita Palackého v Olomouci Centrum prevence
rizikové virtuální komunikace © 2020

Obsah

1 Úvod	4
2 Základní informace o výzkumu.....	5
3 Výsledky.....	5
3.1 Informace o respondentech	5
3.2 Čas trávený na internetu	8
3.3 Myslí si děti, že je internet bezpečný?	9
3.4 Setkali se s nebezpečným chováním na internetu?	12
3.5 Čemu děti věnují čas na platformách YouTube a TikTok?.....	13
3.6 Nebezpečné výzvy na internetu	15
3.7 Informovanost respondentů	23
4 Shrnutí	28

1 Úvod

Informační společnost současnosti je charakteristická velmi rychlou komunikací uživatelů světové komunikační sítě - vyhledávání, sdílení, posílání a přijímání informací je dnes otázkou několika vteřin. Současně však s sebou pokrok v komunikaci nese přehlcení informacemi všeho druhu, ve kterých je obtížné zorientovat se. V průběhu jednoho dne má běžný uživatel přístup k takovému množství informací, ke kterému se nemohli dostat lidé před sto lety za celý svůj život. Dospělý člověk je dennodenně ovlivňován velkým množstvím online obsahu, který zahrnuje jak zprávy pravdivé (odpovídající realitě), tak i zprávy nepravdivé (misinformace, dezinformace, fake news). Řada uživatelů internetu však nedokáže pravdivost těchto informací rozpoznat, nedisponují nutnou mediální a informační gramotností.

Jedna z hrozeb, které mnohé děti neumí vyhodnotit jako závadné, jsou nebezpečné výzvy na internetu¹. Jedná se o nebezpečné návody, rady a doporučení, které nabádají k napodobování nežádoucího chování, vytváření videí jako důkazu splnění zadaného úkolu a následnému sdílení na internet. Tímto způsobem se výzvy mohou šířit mezi širší okruh lidí.

Tomuto problému nebyl dosud v České republice věnován žádný výzkum. A jelikož je to závažné téma s často tragickými následky, tak jsme se rozhodli, toto téma zmapovat. Ve výzkumu sledujeme, s jakými výzvami se děti v online světě setkávají, jak na ně reagují, kde se s nimi nejčastěji setkávají apod.

Chceme informovat společnost o této hrozbě a podnítit ke snaze najít si o problému více informací, sdílet s dětmi jejich svět, zjistit si více o tom, co je zrovna mezi mládeží in.

¹ STRÍLKOVÁ, Pavla. Nebezpečné výzvy nebo také tzv. dangerous challenges. E-Bezpečí, roč. 3, č. 1, s. 18-21. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1408>

2 Základní informace o výzkumu

Na jaře roku 2020 byl realizován výzkum ve spolupráci s Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci zaměřený na nebezpečné výzvy na internetu.

Pro získávání informací od respondentů jsme zvolili online dotazník, který jsme poslali do všech základních a středních škol v České republice. Nakonec jsme získali 4952 respondentů ve věku 12-19 let. Sběr dat probíhal od počátku dubna do konce května roku 2020.

3 Výsledky

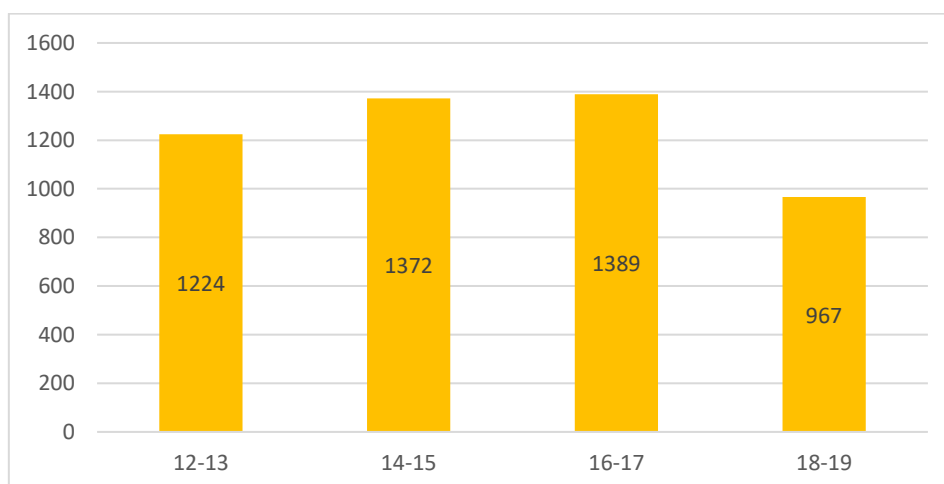
V některých otázkách jsme respondenty rozdělili na skupinu ve věku 12-15 let a 16-19. První skupina zahrnuje žáky základních škol a druhá žáky středních škol.

3.1 Informace o respondentech

Nejdříve bylo třeba zjistit informace o respondentech. Jejich věk, pohlaví, z jakého pochází kraje a jakou školu navštěvují.

Respondenti byli věkově velmi podobně rozvrstvení. Nejvíce respondentů, tedy 28,1 %, bylo ve věku 16-17 let a jen o něco málo méně ve věku 14-15. Nejméně naopak bylo respondentů starých 18-19 let.

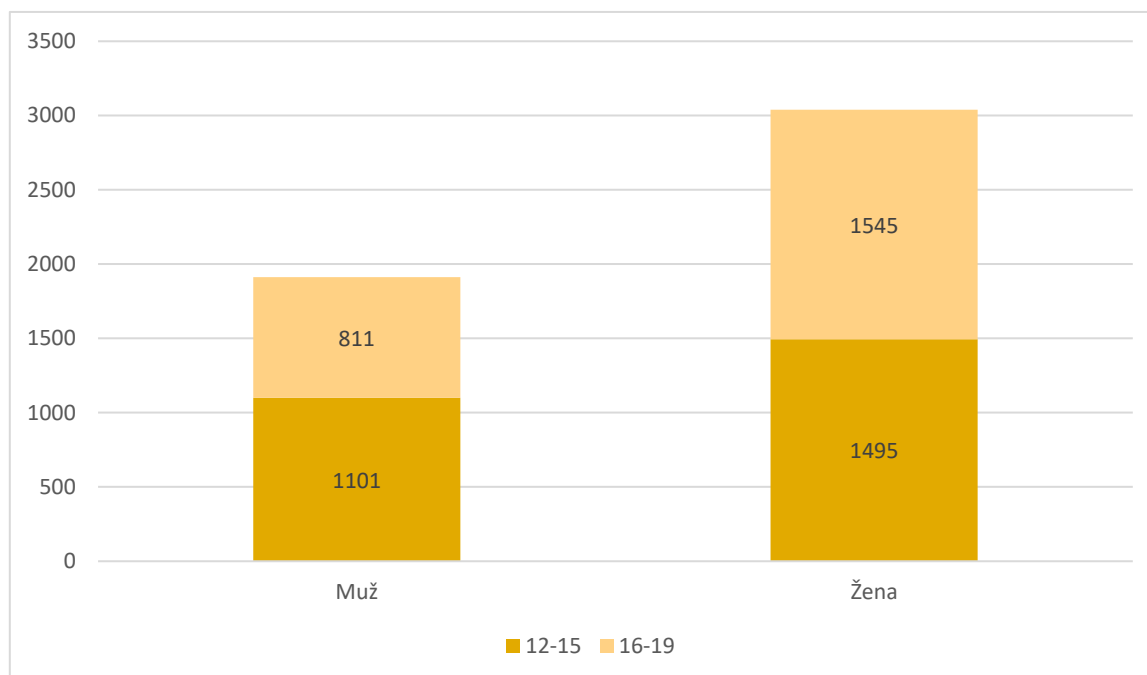
Graf 1. Věk

(n=4952)

Dívky tvořily nadpoloviční většinu souboru (61,4 %).

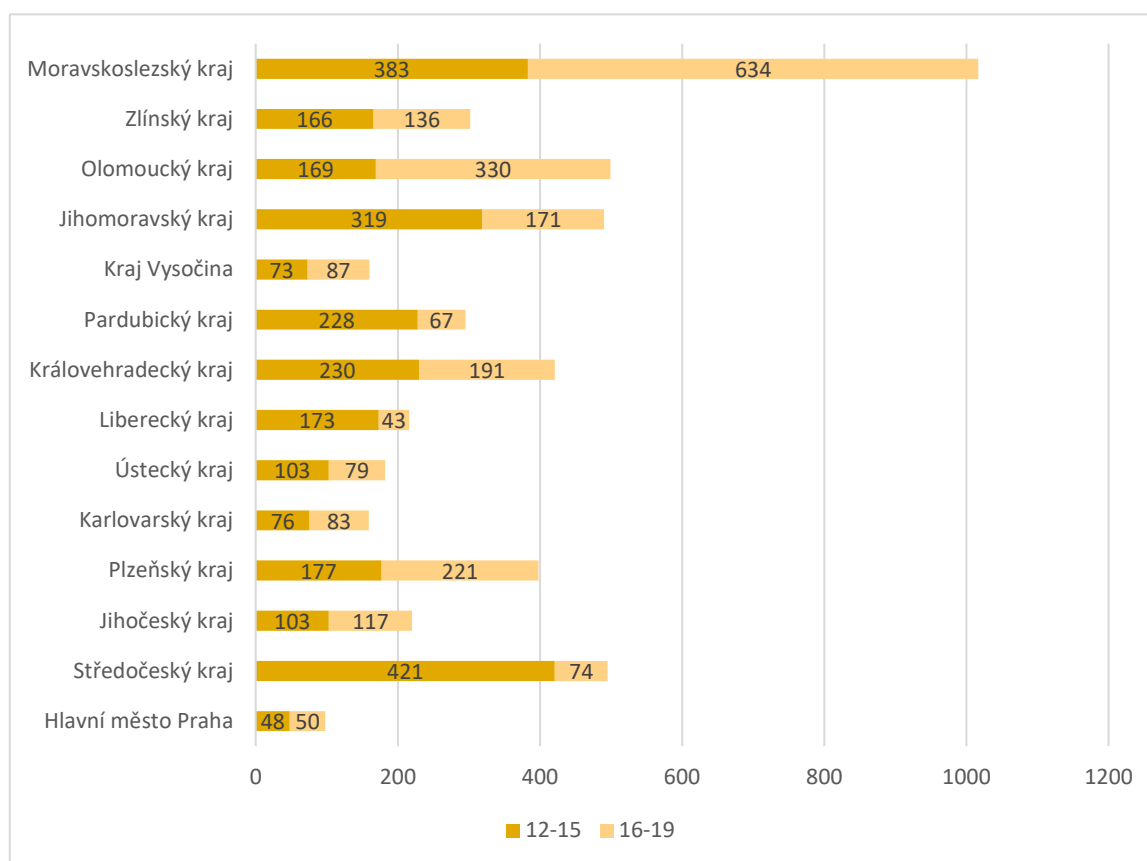
Graf 2. Pohlaví

(n=4952)

Respondenti byli převážně z Moravskoslezského kraje, těch bylo 20,1 %. Nejméně (2 %) jich odpovědělo z Hlavního města Prahy. Kolem 10 % respondentů bylo z krajů Středočeského, Olomouckého a Jihomoravského.

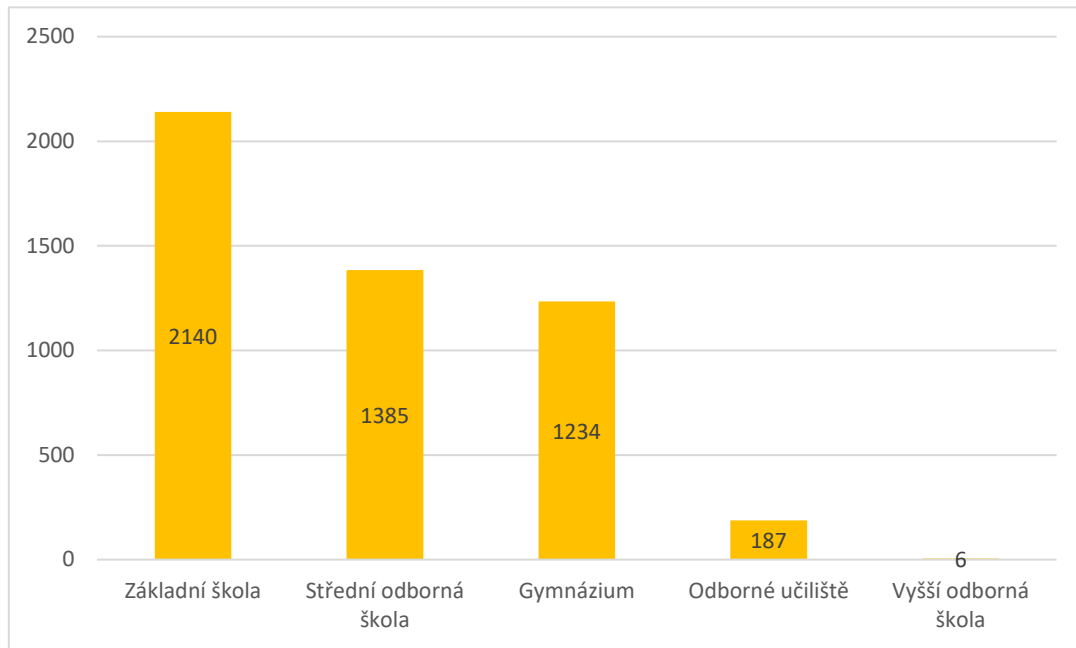
Graf 3. Zastoupení krajů

(n=4952)

43,2 % respondentů navštěvovalo v době realizace výzkumu základní školu, 28 % střední odbornou školu, 25 % gymnázium včetně osmiletého, 3,7 % odborné učiliště a 0,1 % vyšší odbornou školu.

Graf 4. Studovaná škola

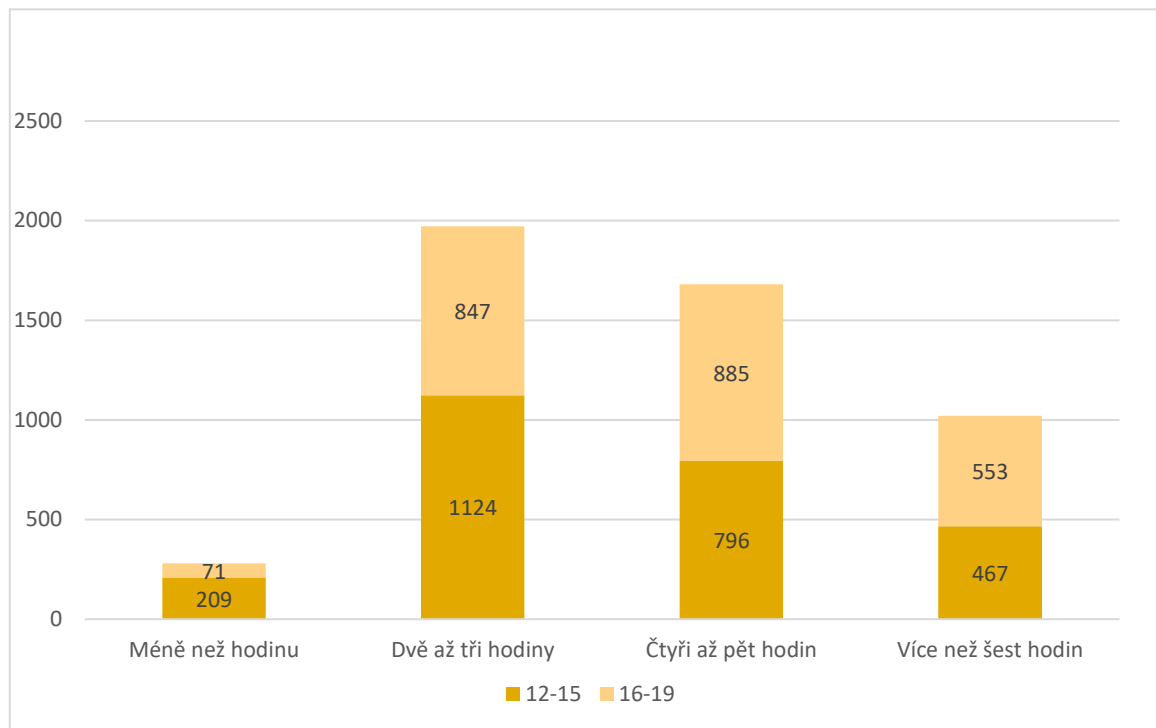
(n=4952)

3.2 Čas trávený na internetu

Nejčastěji tráví respondenti na internetu dvě až tři hodiny, takto odpovědělo 40 % respondentů. Nejméně odpovědí bylo u možnosti méně než hodinu (5,6 %). Nejvíce žáků ve věku 12-15 let tráví na internetu dvě až tři hodiny a žáci ve věku 16-19 let čtyři až pět hodin.

Naskýtá se nám však otázka, zda jsou žáci schopni reálně odhadnout, zda jejich časový odhad odpovídá realitě.

Graf 5. Kolik hodin denně průměrně děti tráví na internetu

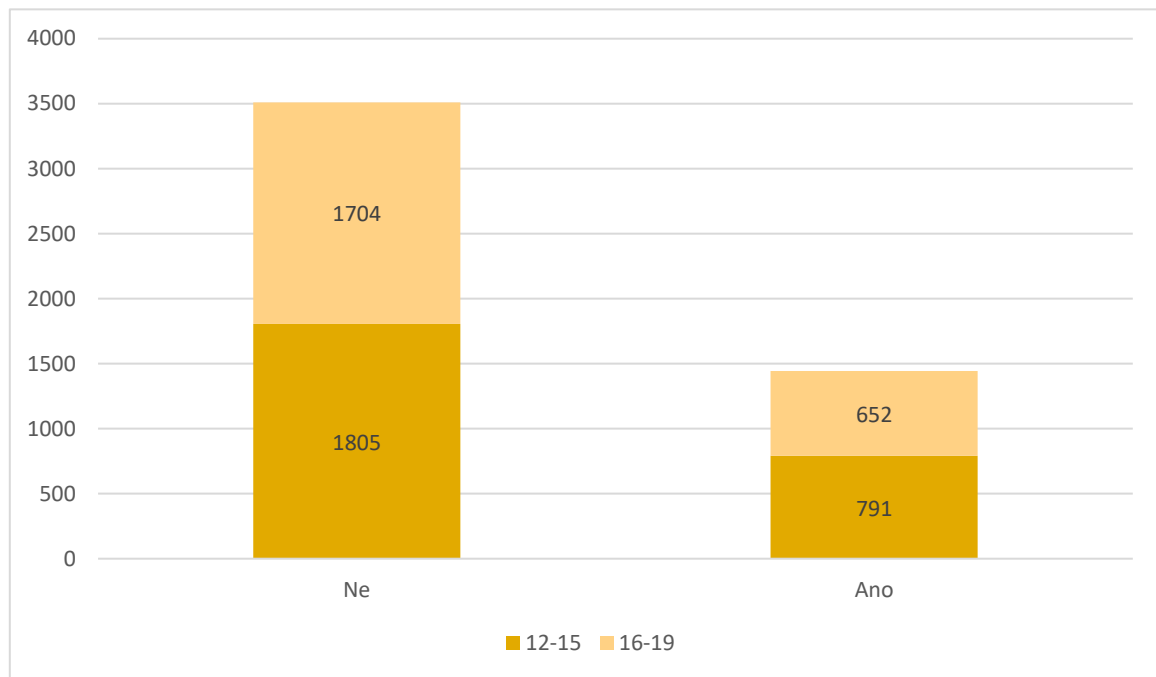

(n=4952)

3.3 Myslí si děti, že je internet bezpečný?

70,1 % respondentů si myslí, že internet není bezpečné místo.

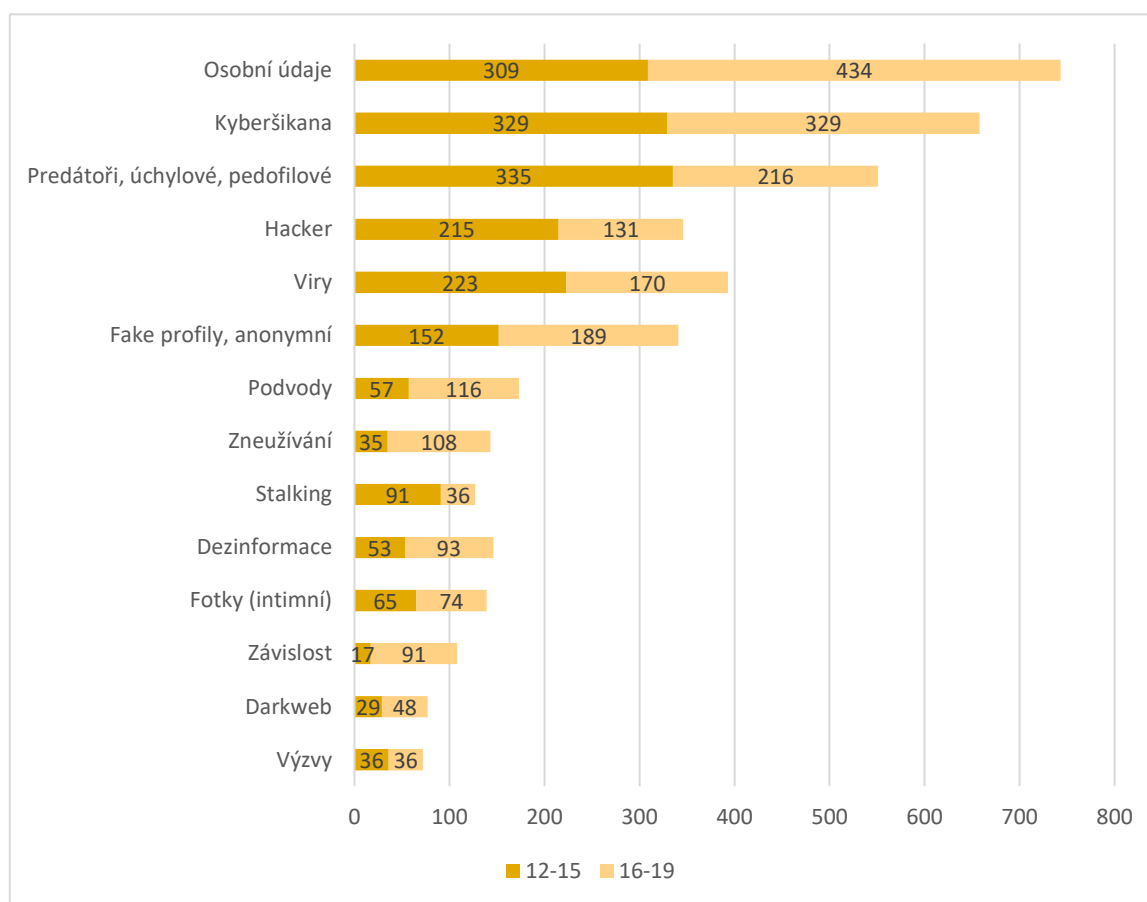
Graf 6. Názor na bezpečnost internetu

(n=4952)

Nejvíce (18,5 %) respondentů vidí riziko v jakémkoli zneužití osobních údajů, dále se často jako riziko internetu objevovala kyberšikana (16,4 %) a predátoři nebo „úchylové“ (16,4 %). 1,9 % respondentů zmínilo i darkweb a 1,8 % výzvy na internetu.

Graf 7. Jaká jsou dle respondentů rizika internetu

(n=4017)

V této otázce se některé děti rozepsaly, například:

„Přirovnal bych ho k naší planetě, taky je bezpečná, tedy pokud nelozíte, kam nemáte. Co se internetových rizik týče, pak lze vyjmenovat spoustu věcí, od nezabezpečených (necertifikovaných stránek), přes né e-maily, falešné účty na sociálních sítích, které se snaží vylákat citlivé informace z důvěřivých lidí, pochybné weby, zvláště pokud stahujeme software z neoficiálních zdrojů (riziko zaování PC), apod.“

„Na internetu se pohybují všichni v anonymitě a nechrání nás tam osobní přítomnost ostatních lidí. Například, když jdu po ulici a někdo mě napadne, většinou se mi někdo pokusí pomoci. Na internetu mají možnost mě napadnout a nikdo mě neochrání.“

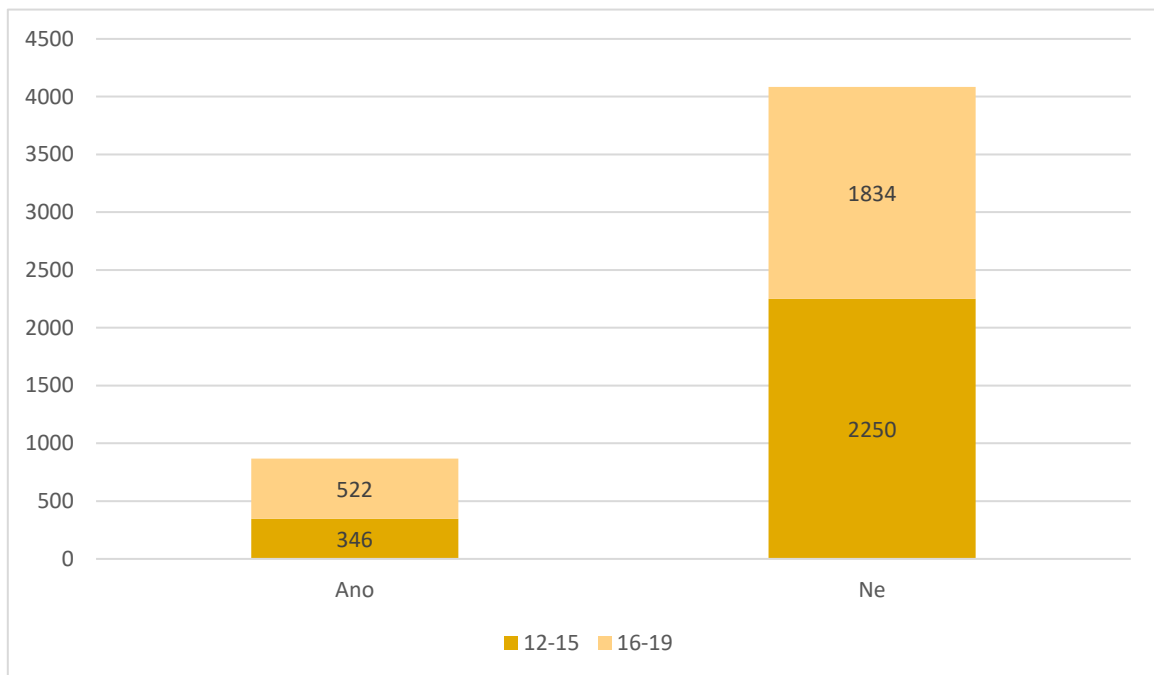
„Internet je jako oheň: blbec se popálí, chytrý ho využije.“

3.4 Setkali se s nebezpečným chováním na internetu?

Zajímalo nás, zda respondenti narazili nebo se stali oběťmi nějakého nebezpečného chování na internetu, například kyberšikany, podvodných e-mailů, phishingu (vylákání citlivých údajů pomocí podvodné stránky), rizikových výzev, sextingu, vydírání nebo vyhrožování.

Většina respondentů ani jejich blízcí (82,5 %) se nestali obětí nebezpečného chování na internetu.

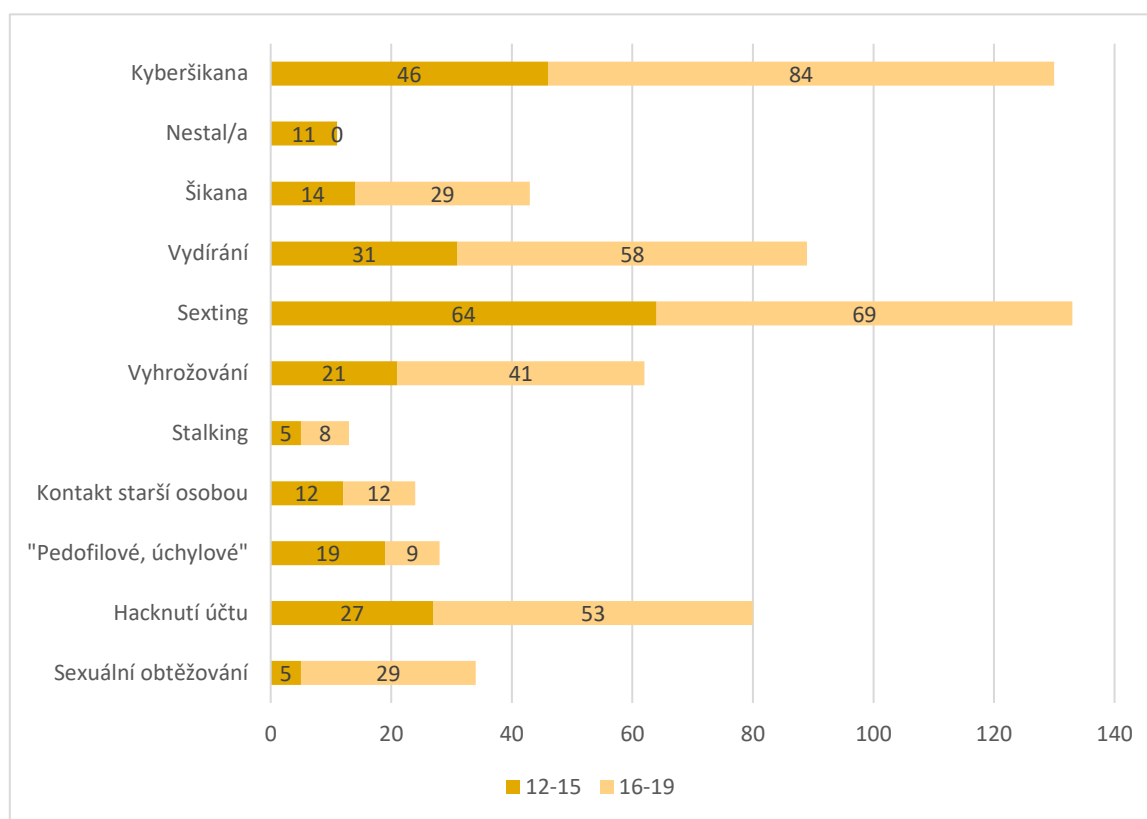
Graf 8. Znají respondenti někoho, kdo se stal obětí nebezpečného chování na internetu?

(n=4952)

Ti, kteří se stali nebo znají někoho, kdo se stal obětí nebezpečného chování na internetu nejčastěji zmiňovali sexting (21,7 %) a kyberšikanu (21,2 %). Mezi odpověďmi se objevilo i vydírání, (14,5 %), vyhrožování (10,1 %) nebo „hekři“ (13,1 %).

Graf 9. Jakého nebezpečného chování se stali oběťmi

(n=613)

Objevovaly se i velmi zajímavé nebo znepokojující odpovědi, například:

„Kamarádka si psala s cizím klukem se kterým si pak dala schůzku a zjistilo se že je to dospělí chlap, naštěstí to dopadlo to dobře.

„Už dávno ale i tak mi psal jeden kluk, který věděl třeba co mám na sobě oblečené nebo co dělám a bylo to dost nepříjemné. Ale pak už to naštěstí skončilo.“

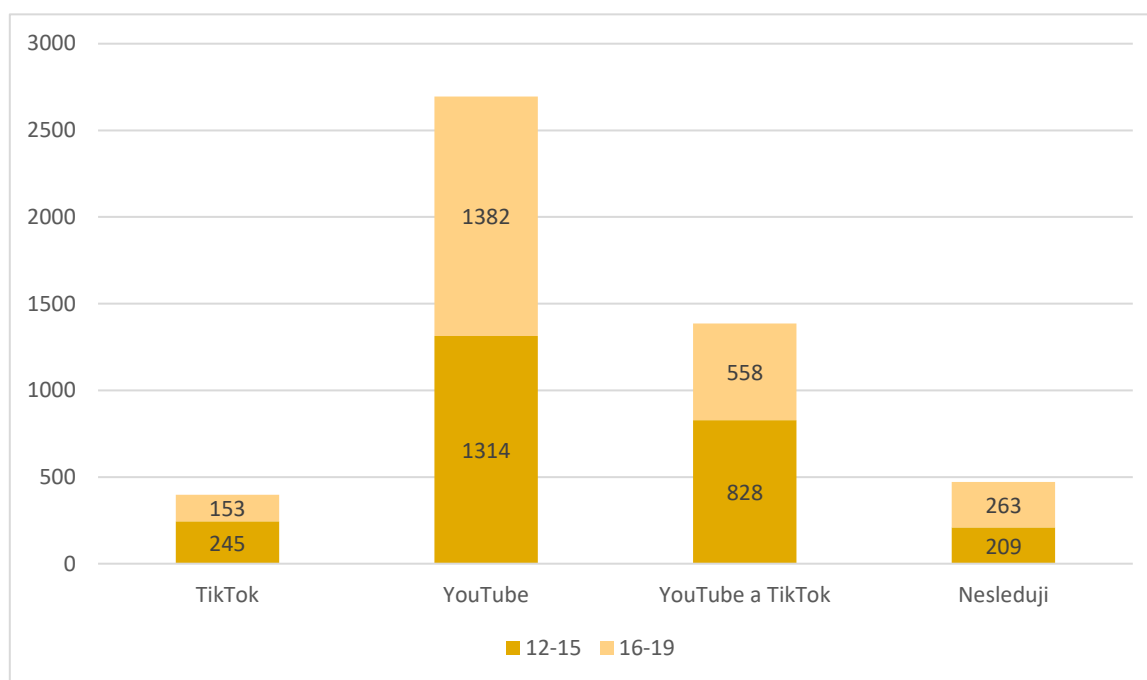
„Kamarádku vykradli když byli na dovolený, protože její mamka psala na facebook že jedou na dovolenou.“

„Moje bývalá kamarádka si našla nějakého kluka přes internet. Neznala o něm pravdivé údaje. Znásilnil ji.“

3.5 Čemu děti věnují čas na platformách YouTube a TikTok?

Nejvíce (54,4 %) respondentů pravidelně sleduje YouTube. YouTube i TikTok pravidelně sleduje 28 % respondentů. TikTok vede u mladší skupiny respondentů.

Graf 10. Sledují děti pravidelně YouTube nebo TikTok?

(n=4952)

Tabulka 1. Kolik času denně věnují jednotlivým aktivitám na výše zmíněných platformách?

	0 hodin		méně než 1 hodinu		1 hodinu		2 hodiny		3 hodiny		4 hodiny		5 hodin		více než 5 hodin	
	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19	12-15	16-19
Sleduji české influencery	655	905	925	896	539	350	291	121	102	54	35	9	19	0	30	21
Sleduji zahraniční influencery	763	780	825	757	512	436	295	225	106	83	37	32	22	11	36	32
Sleduji různé návody	975	805	1147	1062	334	348	98	96	31	26	3	8	4	3	4	8
Vytvářím, upravuji, přidávám videa	1948	1993	378	231	135	74	66	23	33	13	13	8	8	4	15	10

Poslouchám hudbu	164	84	719	384	610	539	430	522	242	292	128	149	68	86	235	300
Přidávám komentáře	1768	1885	698	403	80	36	27	17	12	7	3	2	1	0	7	6

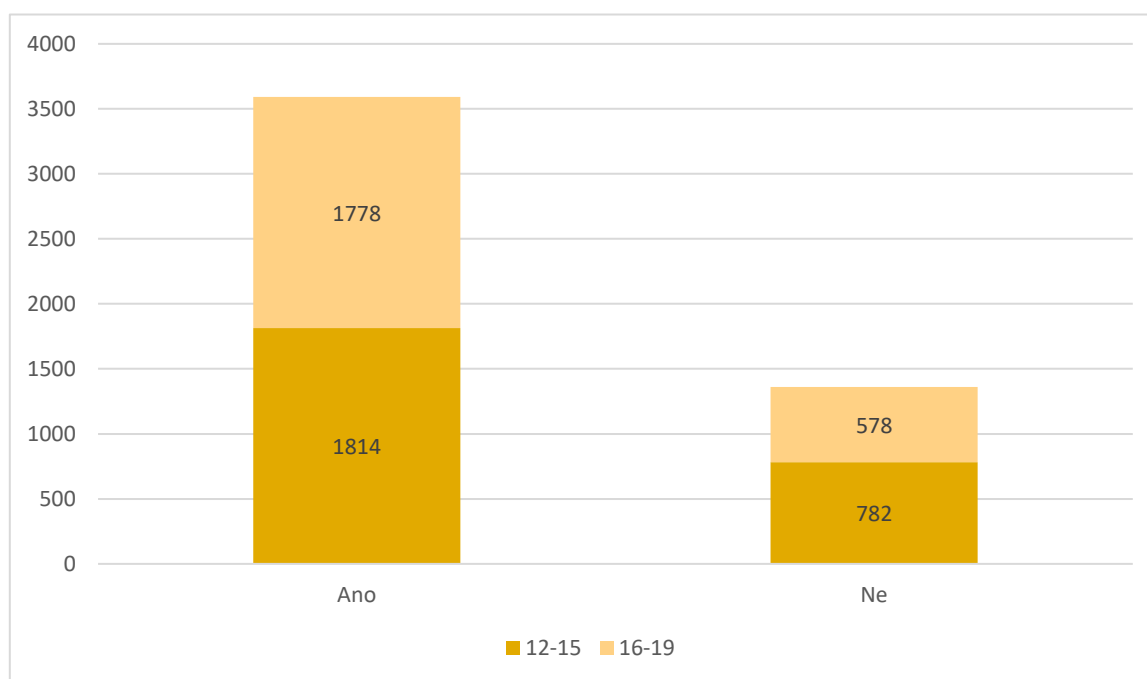
(n=4952)

Z výše uvedených dat lze vyčíst, že nejméně času věnují respondenti přidávání komentářů, vytváření, upravování a přidávání videí. Nejvíce z nich používá tyto služby k poslouchání hudby. O něco více sledují respondenti zahraniční influencery oproti těm českým.

3.6 Nebezpečné výzvy na internetu

Necelé tři čtvrtiny respondentů si myslí, že na internetu jsou nebezpečné návody.

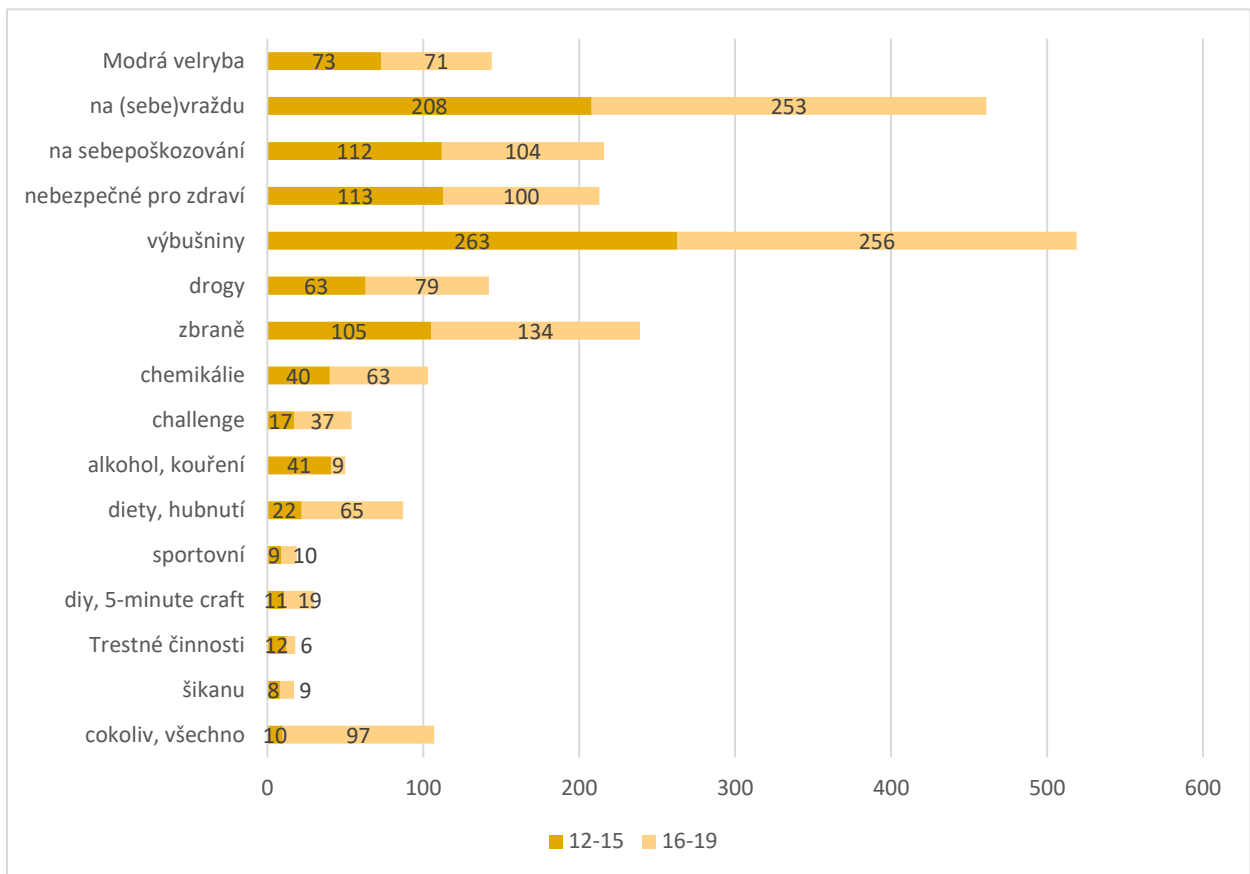
Graf 11. Myslí si děti, že by na internetu mohly být nebezpečné návody?

(n=4952)

Nejčastěji zmiňované nebezpečné návody byly návody na výbušniny (21,5 %) a vraždu nebo sebevraždu (19,1 %). Časté byly i návody na sebepoškozování (9 %), návody nebezpečné pro zdraví (8,8 %) nebo návody na výrobu zbraní (9,9 %). 2,2 % respondentů zmínilo challenge (výzvy).

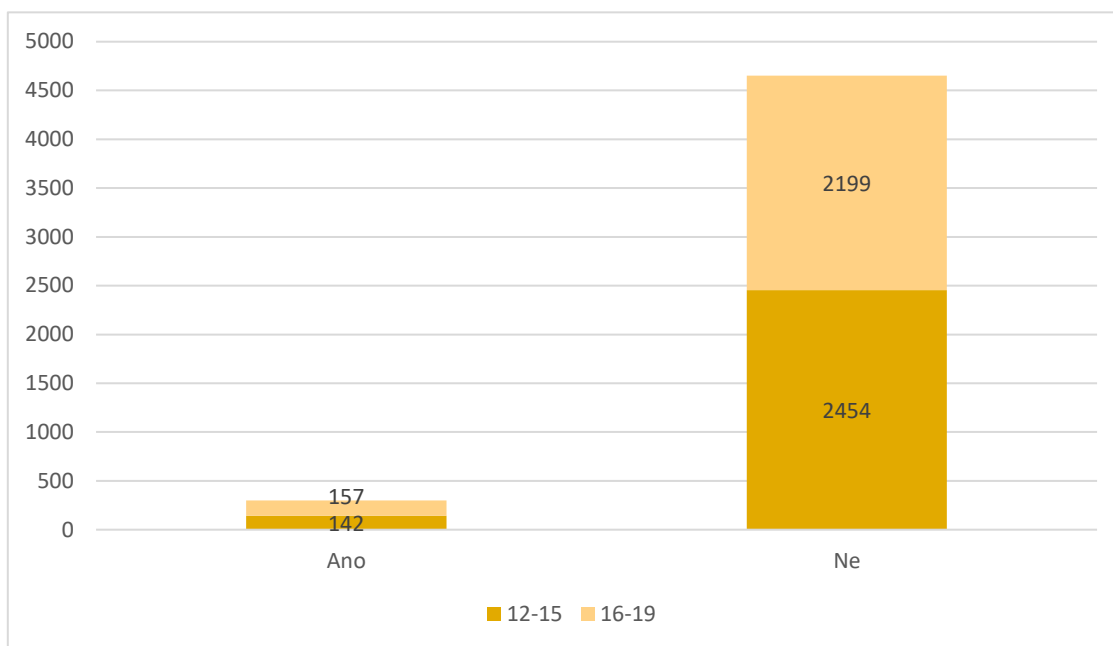
Graf 12. Jaké nebezpečné návody děti znají

(n=2419)

Většinu (94 %) respondentů nikdo nenaváděl k napodobování nějakého chování z internetu.

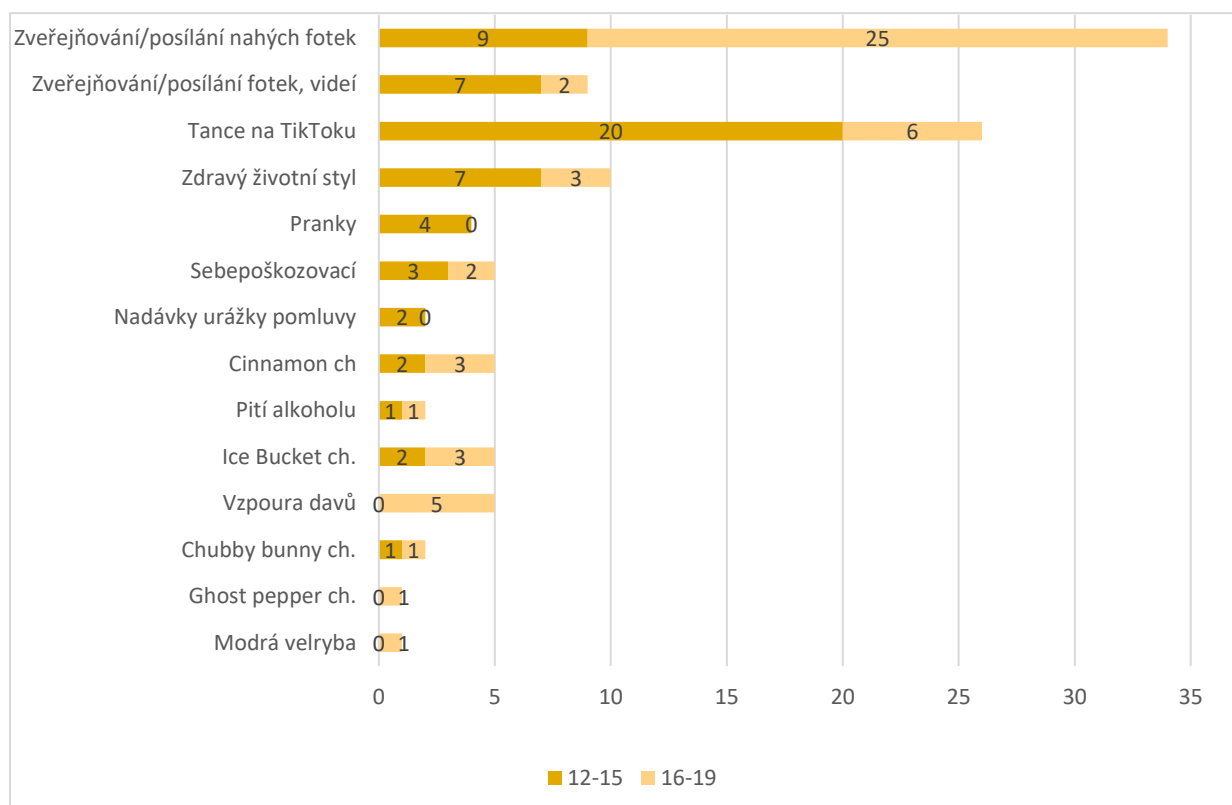
Graf 13. Naváděl děti někdo k napodobování jakéhokoli chování z internetu?

(n=4952)

Nejvíce byli respondenti nuceni ke zveřejňování nebo posílání nahých fotografií (30,1 %) a k napodobování tanců z TikToku (23,4 %). Mezi odpověďmi se objevily i nebezpečné výzvy jako Cinnamon Challenge, Ghost Pepper Challenge nebo Modrá velryba.

Graf 14. Pokud jsi odpověděl/a na předchozí otázku ano, napiš jakého

(n=111)

Tabulka 2. Internetové výzvy

	Ano		Ne	
	12-15	16-19	12-15	16-19
Slyšel/a	2155	2099	441	257
Viděl/a na internetu	1738	1731	858	625
Viděl/a na vlastní oči	614	589	1982	1767
Plnil/a	448	418	2148	1938
Znám někoho, kdo plnil	981	1003	1615	1353

86 % respondentů už slyšelo o internetových výzvách. 70 % už výzvy vidělo na internetu. 24 % respondentů vidělo plnění výzvy na vlastní oči. 17 % je plnilo a 40 % respondentů zná někoho, kdo plnil nějakou internetovou výzvu.

Nejznámější výzvou mezi respondenty byla Modrá velryba (59,9 %). Dále často zmiňovali Cinnamon Challenge (46 %), Salt and Ice Challenge (37,8 %), Kylie Jenner Challenge (33,8 %) a Ghost Pepper Challenge (27,2 %).

Modrá velryba – Plnění třiceti úkolů pod vedením a donucováním kurátora hry, přičemž posledním úkolem má být sebevražda.

The Cinnamon Challenge – Polykání lžičky skořice.

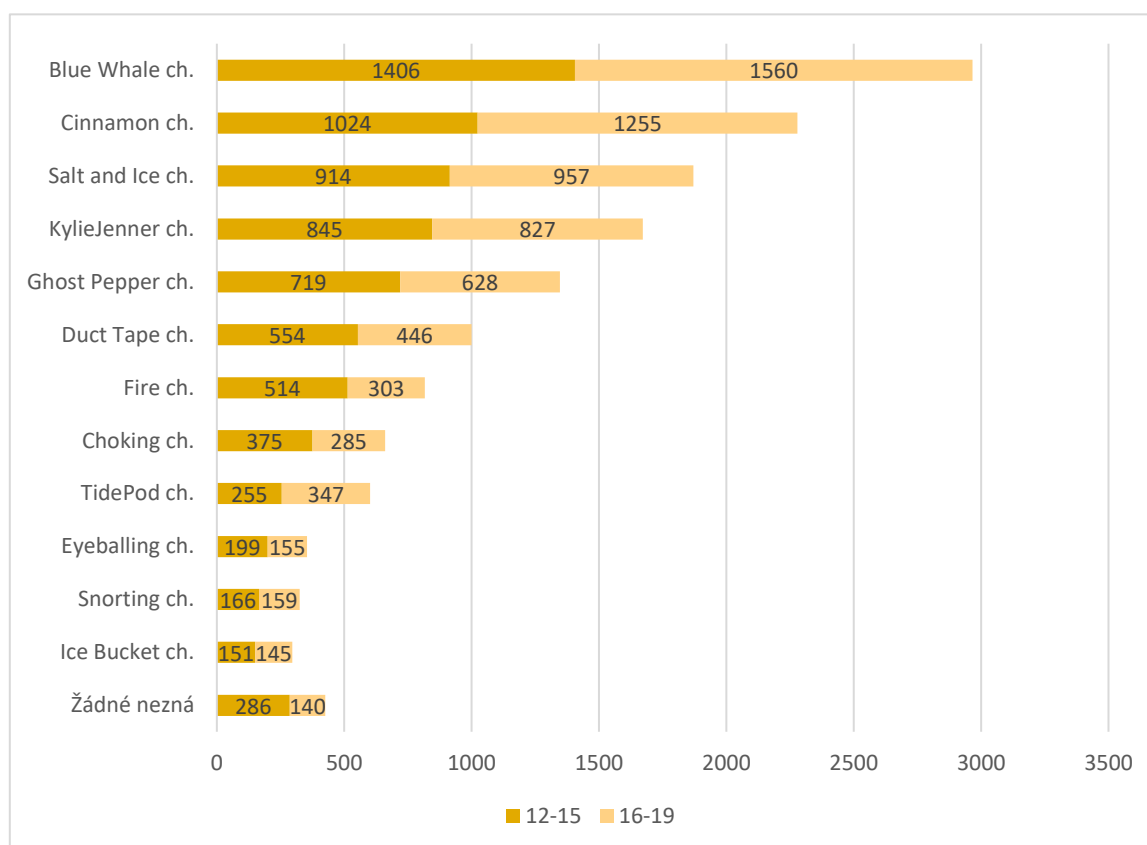
The Salt and Ice Challenge – Posypání si části těla solí a následné přiložení ledu na toto místo. Vznikne chemická reakce, která způsobí zranění podobné omrzlinám a popáleninám až 3. stupně.

The Kylie Jenner Challenge – Násilné zvětšení rtů na základě přiložení si sklenice k ústům, vysátí vzduchu z ní a vytvoření podtlaku.

The Ghost Pepper Challenge – Polykání velmi pálivých chilli papriček.

Více informací si můžete přečíst například zde <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1618-rizikove-vyzvy-v-online-prostredi-fenomen-online-challenges>.

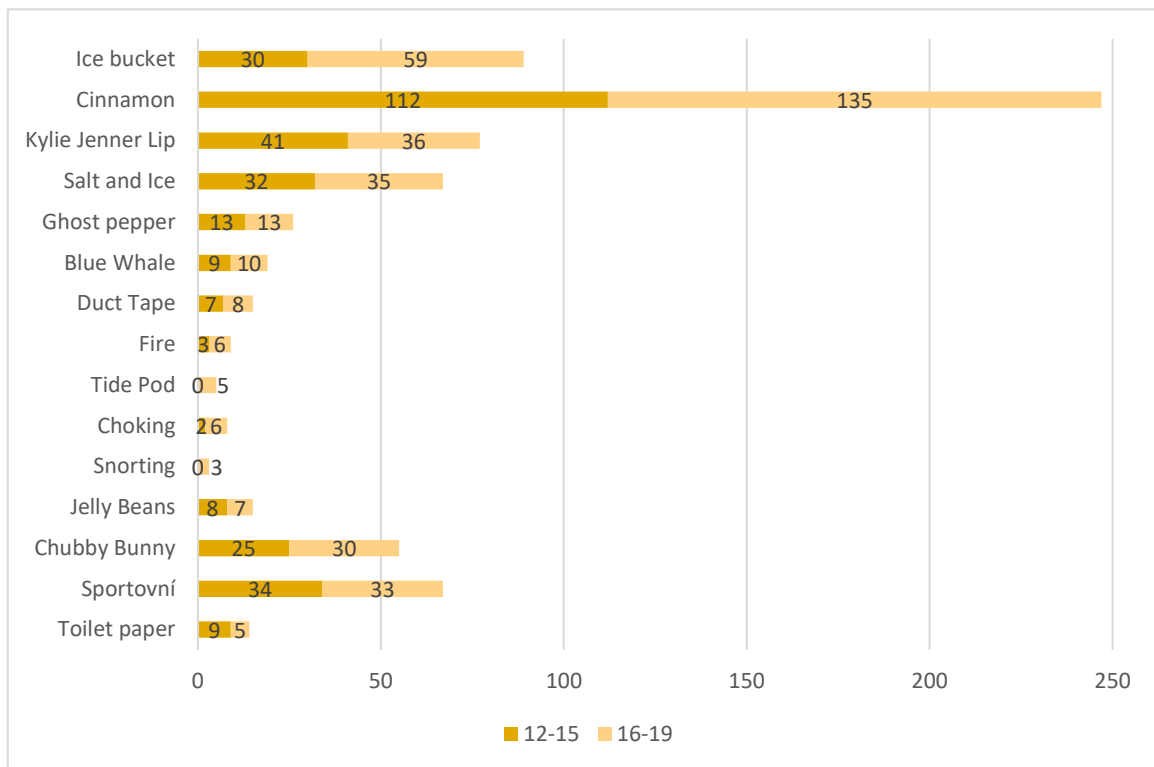
Graf 15. Jaké internetové výzvy respondenti znají

(n=14615)

Respondenti, kteří plnili nějakou výzvu (17,5 %), plnili nejvíce Cinnamon Challenge a to 34,5 % z nich. Plnili však také Ice Bucket Challenge (12,4 %), Kylie Jenner Lip Challenge (10,8 %), nějaké sportovní výzvy (9,4 %), Salt and Ice Challenge (9,4 %), nebo Chubby Bunny Challenge (7,7 %).

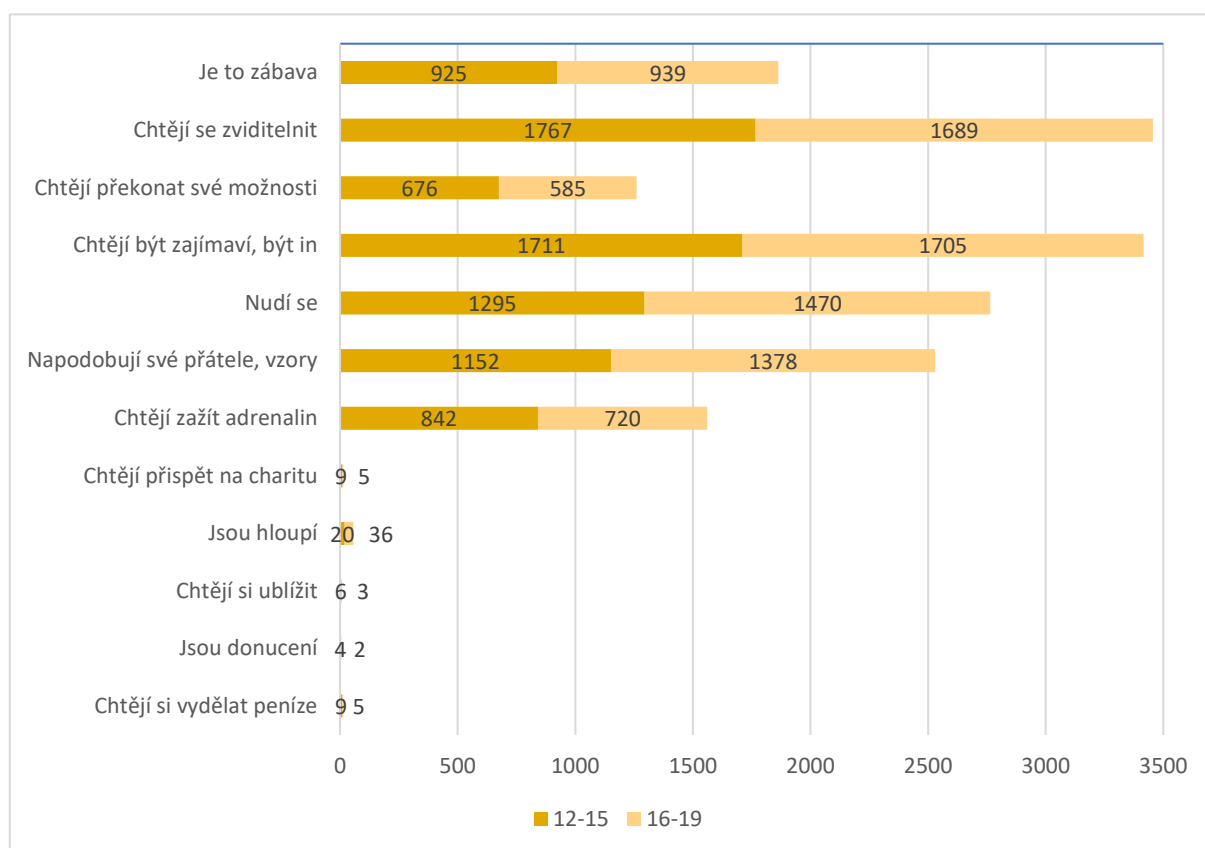
Graf 16. Jaké výzvy respondenti plnili

(n=716)

Nejčastějšími důvody pro vyzkoušení byly pro respondenty touha po zviditelnění se (20,3 %) a snaha být zajímaví, být in (20,1 %). Dále zmiňovali důvody jako nudu (16,3 %), napodobování svých přátel, vzorů (14,9 %), zábavu (11 %), touhu zažít adrenalin (9,2 %) nebo překonání svých možností (7,4 %).

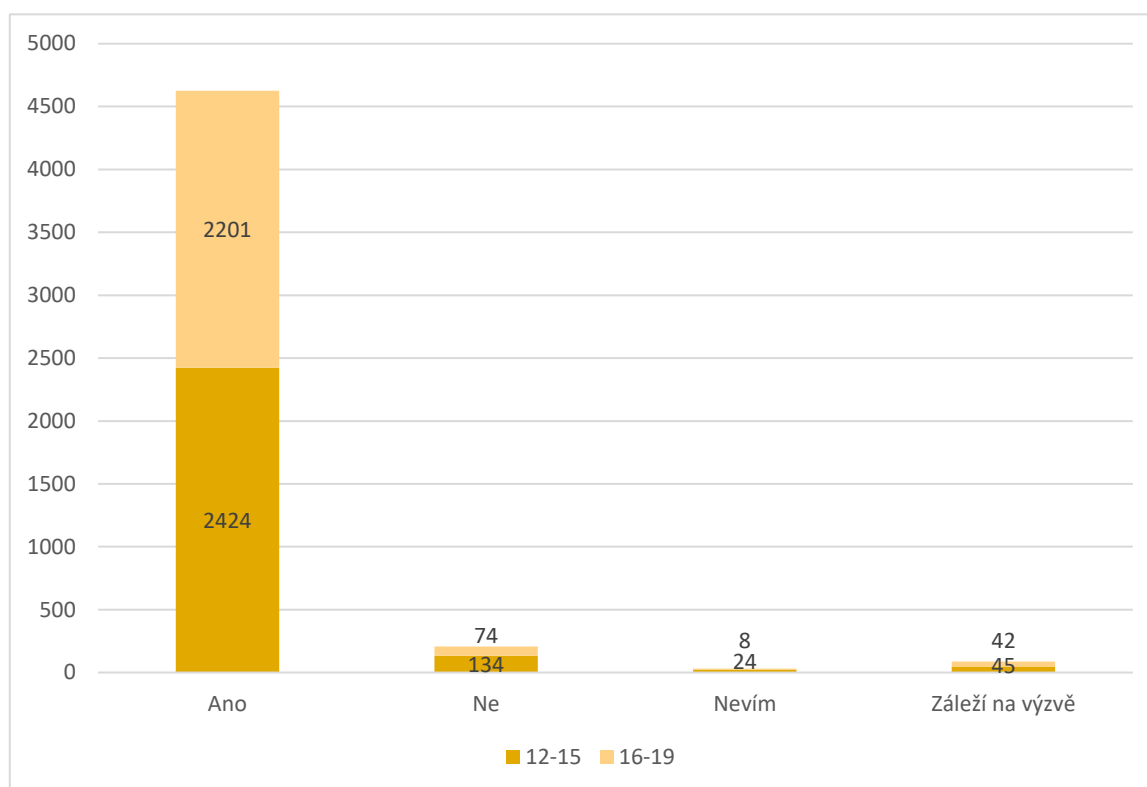
Graf 17. Proč si respondenti myslí, že lidé plní výzvy

(n=16990)

93,4 % respondentů si myslí, že se při plnění výzvy může stát něco nebezpečného. 4,2 % respondentů si nemyslí, že by se mohlo stát něco nebezpečného a 0,7 % neví. 1,7 % respondentů si myslí, že záleží na výzvě.

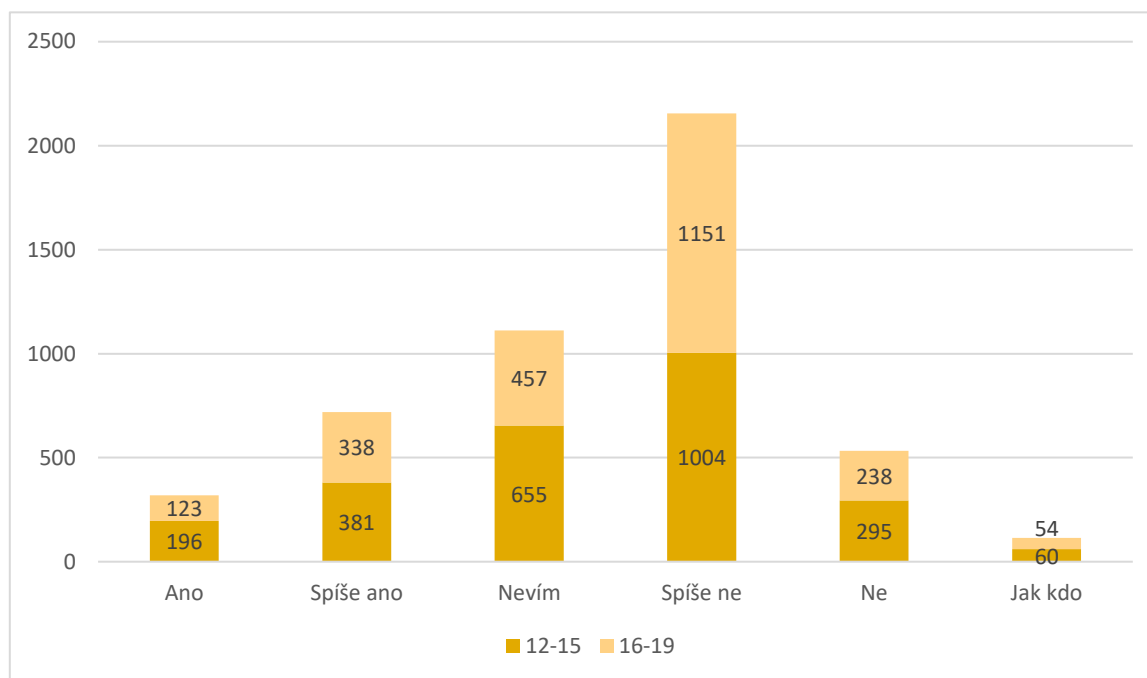
Graf 18. Myslí si respondenti, že se při plnění výzvy může stát něco nebezpečného?

(n=4952)

54,2 % dotazovaných si myslí, že nad důsledky hráči dopředu nepřemýšlí. Neví 22,5 %. *Ano* a *spíše ano* odpovědělo 21 %. Že záleží na člověku si myslí 2,3 % respondentů.

Graf 19. Myslí si respondenti, že hráči přemýšlí nad tím, že si plněním výzvy mohou ublížit?

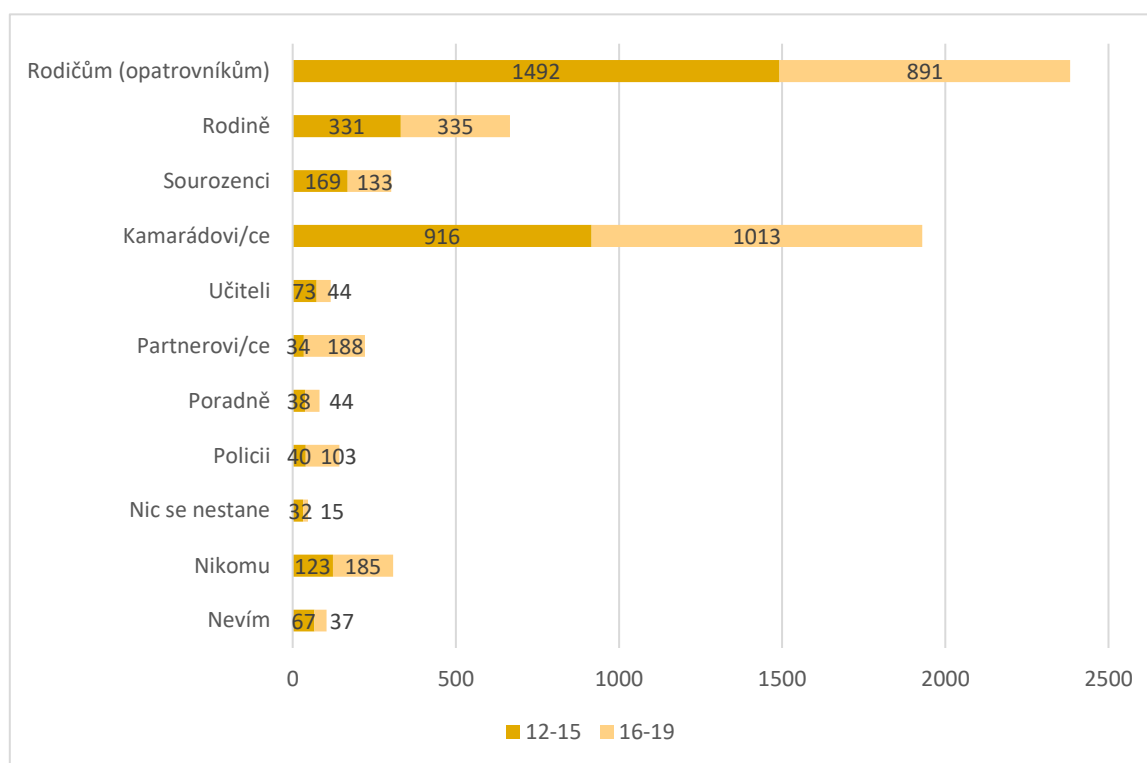

(n=4952)

3.7 Informovanost respondentů

V krizové situaci by se dotazovaní nejčastěji obrátili na rodiče. Více než třetina respondentů (38 %) by se v krizové situaci svěřila rodiči. Matky uvedlo 8 % respondentů, otce by pak vyhledalo pouze 1,5 %. Druhá nejčastější odpověď (30,6 %) byl kamarád nebo kamarádka, třetí nejčastější odpověď byla rodina (10,1 %). Poté se kromě poraden, policie, učitele a dalších objevovaly i odpovědi jako *nikomu* (necelých 5 %), *nevím* (1,7 %) nebo *nic se nestane* (0,8 %).

Graf 20. Komu by se svěřili respondenti, pokud by se jim ve virtuálním prostředí něco stalo?

(n=6303)

Mezi odpověďmi byly i obavy ze zákazů, například:

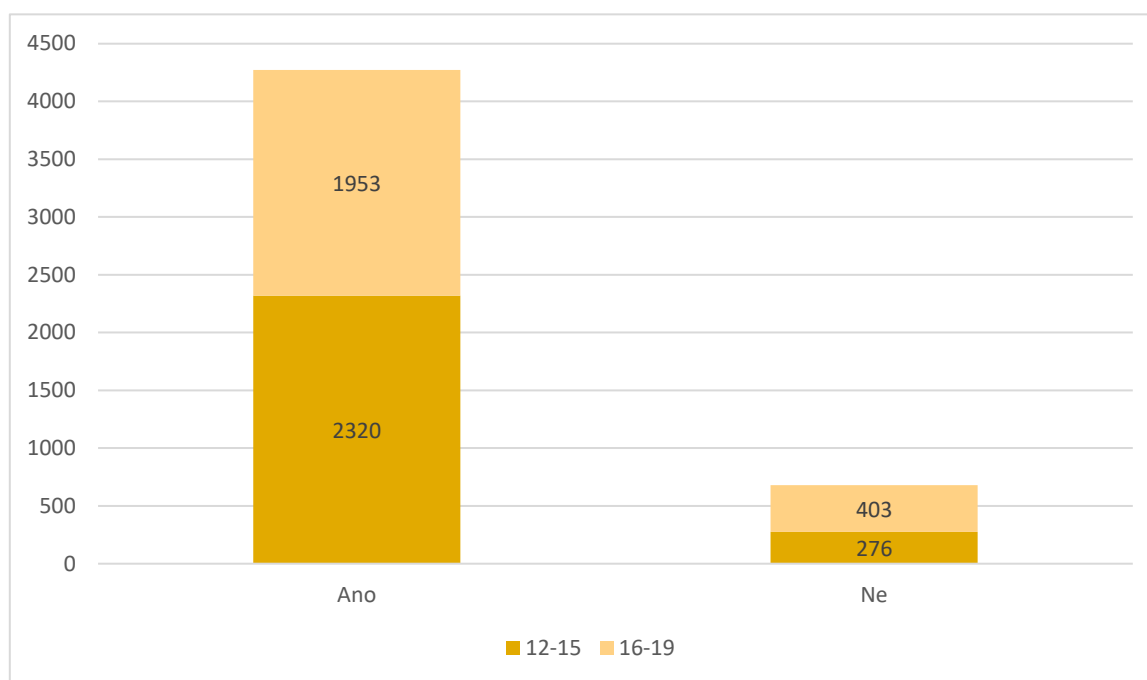
„Kdybych řekl mamce že mi tohle a tohle někdo udělal na internetu, tak by ten internet byl už dávno vypojený.“

Nebo pochybnosti o erudovanosti rodičů, například:

„Pravděpodobně někomu se svého blízkého okruhu přátel. U rodičů nejde ani tak o to, že bych se bál jim to říct, nebo jim to říct nechtěl, spíš si myslím, že by daném problému tolik neporozuměli a nebyli mi schopni podat dostatečnou odezvu.“

86,3 % žáků a studentů bylo poučeno o nebezpečí na internetu. Ve věku 12-15 let jich bylo poučeno o něco málo více než žáků ve věku 16-19.

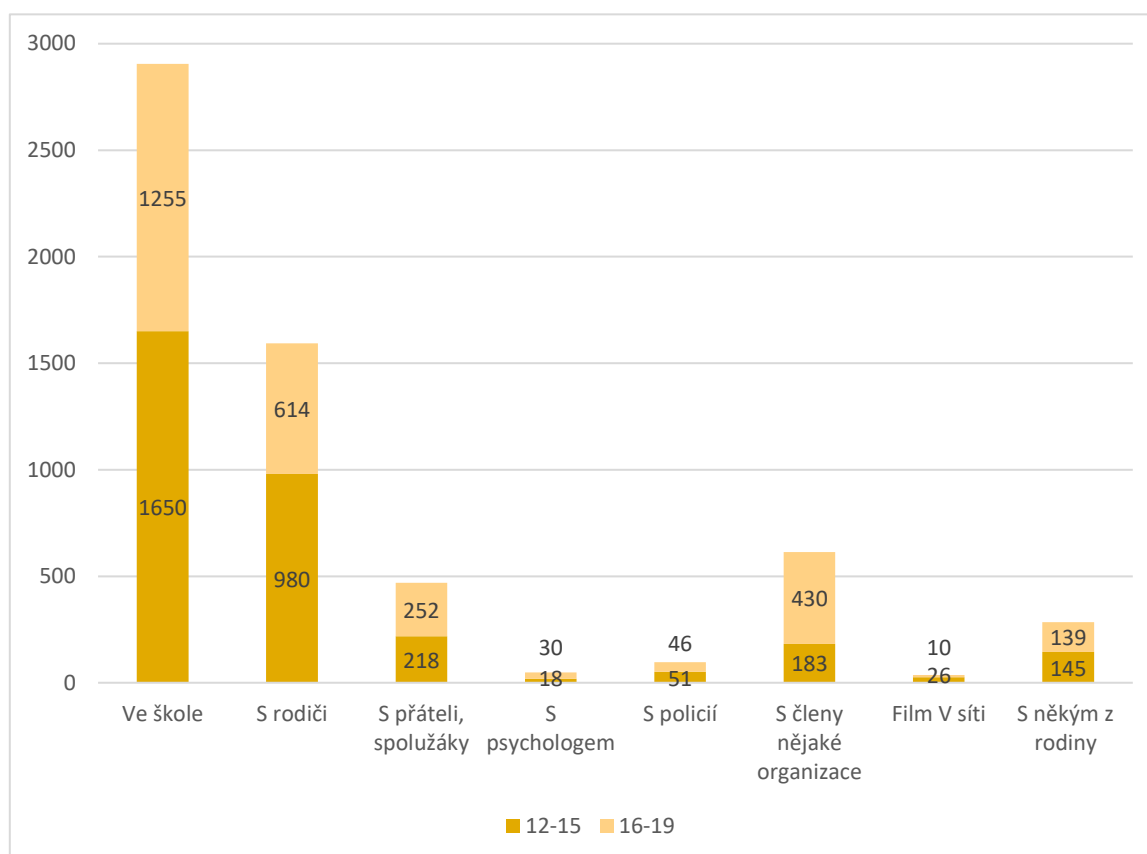
Graf 21. Mluvili respondenti ve škole, doma nebo někde jinde o nebezpečí na internetu?

(n=4952)

Škola je primárním zdrojem informací (48 %) o nebezpečích spojených s internetem, s rodiči o těchto rizicích hovořilo 26,4 % respondentů. Dále se objevovaly odpovědi jako například *přátelé, organizace, policie, psycholog* či *někdo z rodiny*.

Graf 22. S kým respondenti hovořili o nebezpečí na internetu?

Objevilo se pár odpovědí, ve kterých žáci upozornili na nedostatečnou informovanost dospělých, například:

„S tátou - Ale rozuměla jsem tomu více jak on. Byl zděšený kolik o tom vím.“

„S mojí kamarádkou, většinou kroutíme hlavou nad tím, čeho jsou lidé schopní (rvát si skořici do pusy... dělají to lidi na youtube, kterým je 20. WTF? Taky si snad někdo nalil belidlo do očí, aby se mu změnila jejich barva. Nebo strkat kovové předměty do zasuvek. V lepším případě zničili jen eletriku v celém baráku. Jo jo, ten Tik tok. Zajímá mě, co přijde za pár let. Když teď se olizovaly prkýnka na záchodě, aby jste chytly koronu). Pak nám je líto mladších lidí, kteří se s tím také svezou. Mluvila jsem o tom také s babičkou. Ve škole to bylo spíš jen jako „ máte to v osnovách, tak to teda probereme, stejně o tom víte víc než já.“ - jestli jsou mé myšlenkové pochody nepochopitelné, tak se omlouvám. Ale snažila jsem se to napsat aspoň trochu srozumitelně. Stejně jsem se rozvášnila. Přeji Vám, ať se ta disertační práce povede. :)“

V tomto roce měl v kinech premiéru film V síti. Respondenti upozorňovali také na problematiku online predátorů.

„Nějakou dobu mi psal jeden chlapec (psal že je mu 19), který se mi už zprvu zdál podivný, jelikož mi psal aniž bychom se znali jakkoliv. Po tom co jsem mu odpověděla asi na 3 jeho zprávy typu ‚Ahoj jak se máš?‘, ‚Co děláš?‘, ‚Jaké máš koníčky?‘ mě začal žádat o nahé fotky, což jsem odmítla a tak pak začal posílat fotky svých genitálií. Tohle se stalo asi půl roku zpět, možná více a doteď mi občas napíše i potom, co jsem napsala, aby mě už nekontaktoval. Píše takto i mé kamarádce. Té už delší dobu a přes ni se taky dostal ke mně, když mě našel v jejich přátelích a psal mi, že jsou kamarádi. Není to však jediný případ, našla bych další minimálně 4 takové chaty, kdy mi i mnohem starší muži z ničeho nic poslali fotku genitálií na instagramu. Nedávno se mi také stalo, že mi začal psát starší muž, kterému jsem nedopovídala ani jednou a snažil se mi nabízet drogy. Vím taky o spoustě případech kdy takhle psali mým kamarádkám.“

„moje spolužačka ze základky si přes skype volala s nějakým mužem, který se začal před ní svlékat.“

„Když jsem byla mladší, tak 14, psal mi nějaký muž, že jestli nechci sex a posílal mi svoje přirození. Lekla jsem se, zablokovala ho a rodičům nikdy nic neřekla.“

4 Shrnutí

Nebezpečné internetové výzvy mohou být hrozbou především pro děti, které se do jejich plnění aktivně zapojují. Tuto situaci mohou negativně (ale i pozitivně) ovlivnit youtubeři, kteří pro část dětského publika představují vzory, média či jiné sdílení nějakou slavnější osobností. Děti jsou zvědavé a zvědavé, není pro ně problém si cokoli na internetu najít.

Jako riziko internetu respondenti vidí hlavně zneužití osobních údajů, kyberšikanu nebo internetové abuzéry, které označují jako „úchyly, pedofily, predátory“.

Většina dětí se nesetkala s nebezpečným chováním na internetu a ti, kteří ano, mají zkušenosti převážně s kyberšikanou, sextingem nebo „hacknutím účtu“.

K nejpoužívanějším službám, které aktivně děti a dospívající využívají, patří TikTok a Youtube. Youtube je dominantní. Nejvíce tyto služby využívají k poslechu hudby a sledování zahraničních nebo českých influencerů. Naopak nejméně času věnují vytváření a upravování vlastní tvorby a vkládání komentářů.

Z našeho výzkumu jsme se dozvěděli, že o výzvách ví velká část respondentů. Naštěstí málo kdo byl naváděn k jejich napodobování. Respondenti byli nejvíce nabádáni ke zveřejňování nebo posílání fotografií nebo napodobování tanců z TikToku. Závažné výzvy se tam naštěstí objevily jen v řádu jednotek. Respondenti mají povědomí o celé řadě online výzev, především pak o výzvě Modrá velryba, The Cinnamon Challenge a The Salt and Ice Challenge. The Cinnamon Challenge zároveň vévodila v plnění. Dle respondentů jsou hlavními důvody k plnění zviditelnění se, být in nebo zapadnout do party, nuda nebo napodobování svých vzorů. Ačkoli si většina myslí, že je napodobování nebezpečné, současně si myslí, že než někdo začne plnit výzvu, tak nepřemýšlí nad důsledky.

Kdyby se respondentům něco stalo, tak se svěří nejčastěji rodičům, kamarádovi nebo rodině. Bohužel se objevily také odpovědi jako *nikomu, nevím* nebo *nic se nestane*. Převážnou většinu už někdo upozornil, že na internetu můžou narazit na závadný materiál. Nejčastěji to bylo ve škole nebo doma.